

Rapport

Sportvisserijvisie Kleine Wielen

te Leeuwarden

Statuspagina

Titel	Rapport Sportvisserijvisie Kleine Wielen te Leeuwarden
Samenstelling	Sportvisserij Nederland Postbus 162 3720 AD BILTHOVEN
Telefoon	030-605 84 00
Telefax	030-603 98 74
E-mail	info@sportvisserij nederland.nl
Homepage	www.sportvisserij nederland.nl
Opdrachtgever	HSV Leeuwarden
Adres	Kalverdijkje 77c, 8924 JJ
Homepage	www.hsv-leeuwarden.nl
Auteur	P.A.D.M. Wijmans
E-mailadres	wijmans@sportvisserij nederland.nl
Aantal pagina's	31
Trefwoorden	Kleine Wielen, Leeuwarden, inrichting, ABB
Versie	Definitief
Projectnummer	UFO2009001
Datum	10 februari 2009

Bibliografische referentie:

P.A.D.M. Wijmans, 2009. Sportvisserijvisie Kleine Wielen. Sportvisserij Nederland, Bilthoven in opdracht van HSV Leeuwarden.

© Sportvisserij Nederland, Bilthoven

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de copyright-houder en de HSV Leeuwarden.

Sportvisserij Nederland is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede schade welke voortvloeit uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Sportvisserij Nederland.

Inhoudsopgave

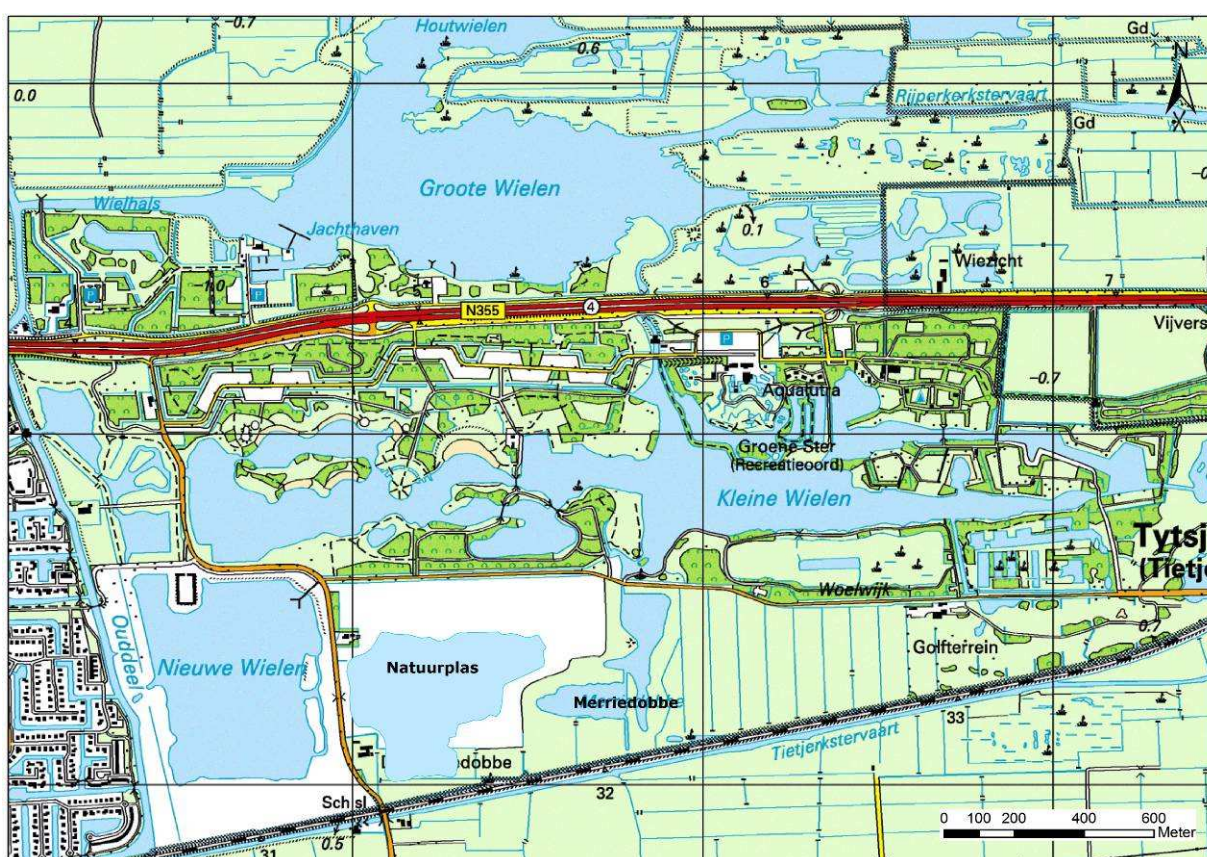
1	Inleiding.....	5
	1.1 Algemeen	5
	1.2 Leeswijzer	6
2	Algemene gegevens.....	7
	2.1 Gebiedsbeschrijving	7
	2.2 Viswater	7
	2.3 Visstand	7
	2.4 Sportvisserij	8
3	Beschrijving Structuurvisie	9
	3.1 Structuurvisie	9
	3.2 Knelpunten sportvisserij	10
4	Visie en wensen sportvisserij	11
	4.1 Vismogelijkheden zwemgedeelte	11
	4.2 Inrichting en ontwikkeling zuidelijke oevers t.b.v. sportvisserij	11
	4.3 Toegankelijkheid noordelijke oevers.....	12
	4.4 Uitbreiding sportvismogelijkheden Wielengebied.....	13
	4.5 Actief visbeheer.....	14
	4.6 Overige maatregelen.....	15
	Literatuur.....	17
	Bijlagen	18

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In de Structuurvisie Wielengebied en de Groene Ster 2008/9 – 2012 wordt door de gemeente Leeuwarden (op een 7-tal kaarten) aangegeven wat de plannen en zoneringen voor het gebied zijn. Het doel van de structuurvisie is minimaal de huidige kwaliteiten van het gebied te behouden, waardoor een stevige bodem gelegd wordt voor ontwikkelingen op de lange termijn.

De Hengelsportvereniging (HSV) Leeuwarden is van mening dat de voorgestelde ontwikkelingen in het gebied grote gevolgen hebben op de huidige uitoefening van de sportvisserij. De recreatieve mogelijkheden van de vele sportvissers komen onder druk te staan en worden ingeperkt. De sportvisserij ziet echter in dat ontwikkelingen in het gebied nodig zijn, en ziet ook kansen om goede mogelijkheden voor de sportvisserij te behouden en plaatselijk zelfs te verbeteren.

Topografische ondergrond: © Topografische Dienst, Emmen

Figuur 1.1 Overzichtskarta Wielengebied te Leeuwarden.

De HSV Leeuwarden wil, in nauwe samenwerking met de Karperclub Kleine Wielen en de Karperstudiegroep Nederland (KSN) regio Fryslân, met dit rapport de visie van de hengelsport op de plannen in de Structuurvisie en de toekomst van de sportvisserij in het gebied kenbaar maken. HSV Leeuwarden heeft aan Sportvisserij Nederland gevraagd mee te denken en de visie en wensen van de vereniging op papier te zetten.

In de Structuurvisie wordt het hele Wielengebied, bestaande uit de Grootte Wielen, de Kleine Wielen en het recreatiegebied Groene Ster, behandeld. In dit rapport wordt door de sportvisserij ingesproken op de ontwikkelingen die op stapel staan in de Kleine Wielen en de Groene Ster. Wat betreft de Grootte Wielen zal door de sportvisserij op een later tijdstip ingesproken worden op het Natura-2000 beheerplan voor het gebied.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt kort de huidige situatie van het gebied, het water en de bevissing beschreven. In hoofdstuk 3 wordt kort ingegaan op de plannen in de Structuurvisie en worden de knelpunten voor de sportvisserij beschreven. In hoofdstuk 4 worden de visie en de wensen van de sportvisserij beschreven. Het rapport wordt besloten met enkele bijlagen.

2 Algemene gegevens

2.1 Gebiedsbeschrijving

Ten zuiden van de Groningerstraatweg ligt het gebied van de Kleine Wielen en de Groene Ster en andere bijbehorende waterpartijen zoals de Nieuwe Wielen, de Natuurplas en de Merriedobbe. Het gebied is afgebakend door het water van het Ouddeel (aan de westkant) en Camminghaburen, de spoorweg Hurdegaryp – Leeuwarden aan de zuidzijde en de bebouwing van het dorp Tytsjerk aan de oostkant.

Dit gebied is ongeveer 350 hectare groot. Het oostelijk deel (Landgoed Vijversburg) ligt op het grondgebied van de gemeente Tytsjerksteradiel. Het gebied is aangelegd als dagrecreatief gebied in de jaren '70. De laatste grote herinrichting, en het laatste grote onderhoud, dateert uit de periode 1991 – 1995.

2.2 Viswater

De Kleine Wielen heeft een wateroppervlakte van ongeveer 55 hectare. De diepte ligt overwegend tussen de één en twee meter, de maximale diepte bedraagt ongeveer 3,5 meter. De bodem bestaat uit zand en veen, met daarop een baggerlaag van 5 tot 40 centimeter. Plaatselijk (Domineesgat) is de baggerlaag dikker, tot ca. 60 centimeter. De taludhelling van de oever is overwegend steil. De oevers zijn voor het grootste deel beschoeid, en gedeeltelijk begroeid met oevervegetatie (riet) en bomen en struiken. Onderwater- en drijfbladvegetatie komen nauwelijks voor. Het water wordt getypeerd als het snoekbaars-brasem ondiep viswatertype (zie Bijlage I), met enkele kenmerken van het blankvoorn-brasem ondiep viswatertype (De Laak & Gerlach, 2006).

2.3 Visstand

Eind 2005 is door Sportvisserij Nederland een visserijkundig onderzoek uitgevoerd in de Kleine Wielen. Hierbij zijn 13 vissoorten gevangen (zie Bijlage II). Brasem en blankvoorn waren de meest voorkomende vissoorten. Het vangstgewicht bestond voornamelijk uit brasem. De conditie was over het algemeen voldoende, en de groei van blankvoorn normaal en van brasem iets beter dan gemiddeld. Voor meer informatie over de visstand wordt verwezen naar het rapport Visserijkundig onderzoek Kleine Wielen (De Laak & Gerlach, 2006).

In 2006 is tevens een visserijkundig onderzoek uitgevoerd in de Merriedobbe en de Natuurplas. Voor meer informatie over de visstand van deze wateren wordt verwezen naar het rapport Visserijkundig Onderzoek Merriedobbe en Natuurplas (Van Aalderen, 2006).

Naast het uitvoeren van visserijkundige onderzoeken wordt door de hengelsport ook de karperstand gemonitord door middel van hengelangstregistratie.

2.4 Sportvisserij

De HSV Leeuwarden heeft ongeveer 7200 leden en is daarmee de grootste hengelsportvereniging van Fryslân. De HSV is aangesloten bij de regionale koepel Hengelsportfederatie Fryslân, welke op haar beurt is aangesloten bij de landelijke organisatie Sportvisserij Nederland. Een deel van de karpervissers heeft zich verenigd in de Karperclub De Kleine Wielen. Deze sportvissers hebben één gezamenlijke passie en dat is het bevissen van de *Cyprinus carpio*, de karper.

De Kleine Wielen en Groene Ster zijn erg belangrijk als viswater voor de leden van HSV Leeuwarden en de Karperclub. Veel sportvissers uit Leeuwarden en directe omgeving vissen er regelmatig, maar ook sportvissers die wat verder weg wonen, weten het viswater te vinden. Voor de recreatieve visser (zie Bijlage III), maar met name voor de karpervissers, is het een water van regionale betekenis. Ook voor de jeugdige vissers uit de directe omgeving is het water erg belangrijk. De algemene indruk van de hengelangsten is prima; er wordt goed witvis en karper gevangen, en ook roofvis komt regelmatig boven. Vanuit de sportvisserij zijn er wensen ten aanzien van de bereik- en bevisbaarheid van de Kleine Wielen.

3 Beschrijving Structuurvisie

3.1 Structuurvisie

De gemeente Leeuwarden heeft in de november 2008 verschenen Structuurvisie Wielengebied en Groene Ster 2008/9-2012 aangegeven welke ontwikkelingen worden beoogd voor dit gebied. Onderstaand volgen de maatregelen van belang voor visstand en sportvisserij.

Herinrichting

De parkeerterreinen worden gevarieerder en met minder hoge begroeiing ingericht, en op termijn wordt nabij Aqua Zoo betaald parkeren ingevoerd. Aqua Zoo krijgt de mogelijkheid om (in fases) verder te groeien in (voornamelijk) westelijke richting.

In het westelijke deel wordt intensieve dagrecreatie gepland. Voor de strandjes en het noordelijke compartiment ligt de nadruk op intensiever gebruik als zwemgebied, in dit gebied geldt ook de Zwemwaterrichtlijn. In het westelijke deel van het Wielengebied wordt ingezet op verbetering van de inrichting o.a. door vissteigers. Ditzelfde geldt voor het Merriedobbe/Natuurplas gebied.

Verbeteren van de waterkwaliteit¹

Men wil de waterkwaliteit verbeteren naar het niveau wat voldoet aan de KRW en de Zwemwaterrichtlijn. Hiertoe wordt een noordelijk en zuidelijk compartiment gecreëerd door de eilanden in het westelijke deel met elkaar te verbinden. Door een stuw wordt het waterpeil in het noordelijke compartiment met 10-20 cm verhoogd. Vanuit de boezem worden twee inlaten/overstorten gemaakt, waarbij het water op natuurlijke wijze gefilterd wordt door riet- en helofytenvelden. De oevers van de eilanden, en oevers van de zuid – en oostkant van het Kleine Wielengebied, worden grotendeels voorzien van plas-dras/natuurvriendelijke oevers (nvo's). In beide compartimenten vindt actief visbeheer plaats. In het noordelijke compartiment wordt 17.000 m³ gebaggerd. Ook het westelijke en oostelijke deel van het Wielengebied zullen (op termijn) worden gebaggerd.

Bereikbaarheid auto

De bestaande structuur blijft gehandhaafd.

Bereikbaarheid fietsers en voetgangers

Er wordt een nieuwe fietsroute gecreëerd, o.a. langs de compartimentering, de gehele zuidzijde van de Kleine Wielen, en tussen de Natuurplas en de Merriedobbe. Ook de wandelmogelijkheden zullen toenemen.

---

¹ Deze maatregelen komen vooral voor rekening van het Wetterskip Fryslân.

Figuur 1.2 (Korte) termijn aanpak voor waterkwaliteit baggeren en oevers (bron: Structuurvisie).

3.2 Knelpunten sportvisserij

De ontwikkelingen en zonerings, voorgesteld in de Structuurvisie, zorgen ervoor dat de huidige mogelijkheden voor de sportvisserij zullen verminderen. Onderstaand worden de knelpunten vanuit de sportvisserij benoemd;

- doordat het noordelijke compartiment wordt ingericht als zwemgebied, zal dit water geheel of gedeeltelijk verloren gaan voor de sportvisserij;
- de toegang tot de noordelijke oevers zal door de uitbreiding van Aqua Zoo verder verslechteren, waardoor het sportvissen vanaf deze noordelijke oevers (vrijwel) onmogelijk wordt;
- een zeer groot deel van de overige oevers wordt natuurvriendelijk (plas-dras) ingericht waardoor deze oevers door sportvisserij niet of nauwelijks nog te bevissen zijn;
- het uitvoeren van actief visbeheer (het wegvangen van vis) wordt door de sportvisserij als onwenselijk beschouwd en gezien als symptoombestrijding (zie Bijlage IV voor de visie van de hengelsport op actief biologisch beheer en beheersvisserijen).

4 Visie en wensen sportvisserij

In de onderstaande paragrafen worden de visie en de wensen van de hengelsport op de sportvisserij in de Kleine Wielen gegeven.

4.1 Vismogelijkheden zwemgedeelte

De mogelijkheden om te vissen in het opnieuw in te richting zwemgedeelte (noordelijke compartiment) worden zeer beperkt. De hengelsport begrijpt dat sportvisserij vanaf de stranden in de zomerperiode niet gewenst is. Ook sportvissers zullen niet tussen de vele badgasten een visplekje willen zoeken. Daarom ziet de hengelsport af van de aanleg van voorzieningen voor de sportvisserij in dit water. Wel wil de hengelsport voorstellen de sportvisserij te zoneren in tijd, dat wil zeggen sportvisserij toestaan in het winterhalfjaar (oktober-maart) en verbieden in het zomerhalfjaar (april-september). Hierdoor worden conflicten met badgasten vermeden en blijft het water toch een gedeelte van het jaar beschikbaar voor sportvissers.

4.2 Inrichting en ontwikkeling zuidelijke oevers t.b.v. sportvisserij

Een groot deel van de zuidelijke oevers van de Kleine Wielen zal worden voorzien van plas-dras/natuurvriendelijke oevers, waardoor voor de sportvisserij grote problemen met bevissing ontstaan. Door de gemeente is echter aangegeven dat niet alle oevers worden heringericht en dat er mogelijkheden zijn om delen anders in te richten. Het is nog niet bekend waar welk type oever komt te liggen. De hengelsport ziet hierin kansen om, ondanks de vergaande herinrichtingsplannen, goede mogelijkheden voor de sportvisserij te behouden. De hengelsport wil daarom via de onderstaande voorstellen haar wensen kenbaar maken.

Visplaatsen recreatieve en jeugdige sportvissers

Door de aanleg van vissteigers kunnen de geplande natuurvriendelijke oevers overbrugd worden. Deze voorzieningen passen goed in het natuurvriendelijke beeld van de Kleine Wielen en brengen geen schade toe aan de natuurvriendelijke oevers. Vissteigers bieden sportvissers een veilige manier om aan de waterkant te vertoeven, zonder dat er inbreuk gedaan wordt op het ecologische aspect van de oevers en inrichting van het gebied. Vooral de jeugdige en recreatief ingestelde sportvissers hebben grote behoefte aan dergelijke voorzieningen. Dergelijke type sportvissers vissen graag vanaf gemakkelijk te bereiken stekken, met parkeergelegenheid voor de auto of een fietspad vlakbij. De hengelsport heeft een inventarisatie gemaakt van de huidige visstekken en de voorgestelde locaties voor de aanleg van vissteigers in figuur 1.3 aangegeven.

Visplaatsen specialistische sportvissers

De meer gespecialiseerde sportvissers, zoals karpervissers, die de Kleine Wielen bevissen, hebben veel over voor zijn of haar hobby, en zijn bereid wat verder te lopen om de visstek te bereiken. Daarom stelt de hengelsport voor om, vooral aan de oostzijde van het gebied, maar ook langs andere, wat minder goed bereikbare oevers, tussen de nieuw aan te leggen natuurvriendelijke oevers, plaatselijk de huidige oeverbeschoeiing te laten staan. Hierdoor wordt de sportvisser uitstekende mogelijkheden geboden het water te bevissen en deze visplaatsen kunnen tevens kosteloos worden aangelegd (gewoon de huidige beschoeiing laten staan en aan weerszijden natuurvriendelijke oevers aanleggen). Voordeel van deze methode is tevens dat hij erg onderhoudsarm is, omdat alleen de begroeiing (vooral gras) enkele malen per jaar gemaaid dient te worden.

Visplaatsen mindervalide sportvisserij

Om ook mindervalide sportvissers (zie Bijlage III) de mogelijkheid te geven de Kleine Wielen te bevissen wordt voorgesteld, om op een goed bereikbare locatie, speciaal voor mindervalide sportvissers een aangepaste visplaats aan te leggen. Meer informatie over dergelijke visplaatsen is te vinden in Bijlage V.

Toegang en parkeergelegenheden

De toegankelijkheid van het water langs de zuidelijke oevers is momenteel onvoldoende. Om voorgestelde visplaatsen eenvoudig en veilig te bereiken zijn enkele parkeerlocaties langs de zuidelijke oever en niet ver van de waterkant noodzakelijk.

In figuur 1.3 zijn de bovenstaande voorstellen op kaart ingetekend.

4.3 Toegankelijkheid noordelijke oevers

De toegankelijkheid van de noordelijke oevers van het Wielengebied zal, door de uitbreiding van Aqua Zoo en de herinrichting van het zwemgedeelte, verder verslechteren. De ring om Aqua Zoo, waar door vele sportvissers in het verleden veelvuldig werd gevist, is enkele jaren geleden al afgesloten, waardoor de mogelijkheden voor de sportvissers verloren zijn gegaan. Als bij de uitbreiding van Aqua Zoo wederom toegang tot oevers verboden wordt, blijven er voor de sportvisserij (vrijwel) geen mogelijkheden over om vanaf de noordelijke oever te kunnen vissen. De hengelsport wil hierover graag in overleg treden met de gemeente en Aqua Zoo om alternatieve toegangsmogelijkheden of specifieke locaties voor de sportvisserij langs de noordelijke oevers bespreekbaar te maken.

4.4 **Uitbreiding sportvismogelijkheden Wielengebied.**

Om de verloren gegane mogelijkheden voor de sportvisserij te compenseren stelt de hengelsport voor de mogelijkheden in andere delen van het Wielengebied uit te breiden of te verbeteren.

Merriedobbe

De toegankelijkheid van de Merriedobbe voor sportvissers is beperkt. Uitbreiding van de voorzieningen in de vorm van vissteigers/visstoepen voor de sportvisserij is gewenst. Tevens stelt de hengelsport voor om de verbinding van de Merriedobbe met de Kleine Wielen (momenteel een kleine duiker) te verbeteren, door de bestaande duiker te vergroten of, nog beter, de duiker te vervangen door een waterloop met daarover een brug (meer informatie hierover in Van Aalderen, 2006). De Merriedobbe kan in de toekomst dienst doen als paai- en opgroeigebied en zo bijdragen aan verbetering van de ecologische kwaliteit van de Kleine Wielen.

Alvorens een verbinding wordt gemaakt tussen de Merriedobbe en de wateren van de golfbaan, dient eerst de waterkwaliteit en het bemestingsbeleid van de golfbaan tegen de loep te worden gehouden

Rivon-gebied

Ook voor het thans afgesloten Rivon-gebied stelt de hengelsportvereniging voor het water te verbinden met de Kleine Wielen. Het gebied kan dan in de toekomst dienst doen als paai- en opgroeigebied en zo bijdragen aan verbetering van de ecologische kwaliteit van de Kleine Wielen. Daarnaast kunnen door het vergroten van het watervolume betere mogelijkheden voor de sportvisserij ontstaan.

Hondenuitlaatgebied Camminghaburen

Momenteel is het sportvissen in de plassen van het officiële hondenuitlaatgebied aan de zijde van Camminghaburen niet toegestaan. Sportvissers geven aan graag in dit gebied te willen vissen, en de hengelsport denkt dat het sportvissen en het uitlaten van (loslopende) honden elkaar niet hoeft te bijten. Daarnaast zijn er grote twijfels bij de handhaving van het uitlaten van honden in het Wielengebied. Over het gehele gebied wordt nog altijd volop gewandeld met loslopende honden, terwijl dit alleen in het officiële hondenuitlaatgebied is toegestaan. De hengelsport stelt voor het eerder genomen verbod op sportvisserij in het gebied te herzien.

4.5 Actief visbeheer

Om de waterkwaliteit te verbeteren, wordt in de Structuurvisie o.a. actief visbeheer als maatregel genoemd. Deze maatregel, waarbij bodemwoelende vis (vooral brasem) wordt weggevangen, wordt vanuit de sportvisserij als zeer onwenselijk beschouwd, en wel om de volgende redenen;

- Allereerst ziet de sportvisserij ABB¹ en beheersvisserijen² als symptoombestrijding en niet als een oplossing voor het duurzaam verbeteren van de waterkwaliteit. Een brongerichte aanpak, waarbij verontreinigingen van water en waterbodembodem worden teruggedrongen en de inrichting van water en oevers wordt verbeterd, is wel een duurzaam oplossing. Indien brongerichte maatregelen worden uitgevoerd, dan volgt de visstand vanzelf en zijn ingrepen in diezelfde visstand niet noodzakelijk.
- Daarnaast werkt ABB niet. Sinds de jaren '90 zijn in Nederland tientallen ABB experimenten uitgevoerd, en anno 2009 heeft geen enkel ABB-experiment aantoonbaar geleid naar een duurzaam, nieuw ecologisch evenwicht. Brongerichte maatregelen zijn daarentegen wel effectief gebleken, met of zonder ABB.
- Tevens is de sportvisserij van mening dat de normen voor brasem in de KRW-maatlatten veel te laag zijn gesteld. De brasem is van oudsher de meest kenmerkende en algemene vissoort van Nederland en de ondiepe, stilstaande of langzaam stromende wateren die ons land rijk is, vormen van nature het optimale leefgebied voor deze vissoort.
- Verder is de visstand in de Nederlandse wateren de laatste jaren door invloeden van buitenaf flink veranderd, o.a. door het schoner worden van het water, en vooral ook door toedoen van de aalscholver (zie Bijlage VI). Ook in de Kleine Wielen zal de aalscholver de laatste jaren invloed hebben uitgeoefend op de visstand. Deze vogelsoort kan de visstand in een water jaarlijks met tientallen kilogrammen per jaar uitdunnen en in kleinere wateren zelfs nog veel meer. De verwachting vanuit de sportvisserij is dan ook dat het bestand aan brasem in de Kleine Wielen, sinds het visstand onderzoek in 2005 (De Laak & Gerlach, 2006), is achteruitgegaan, en voor het grootste deel zal bestaan uit grote (>40 cm) én kleine (<10 cm) exemplaren. De lengteklasse van 10 tot 40 cm, die in 2005 nog volop vertegenwoordigd was, zal waarschijnlijk, door toedoen van de aalscholver, flink in aantal achteruit zijn gegaan.
- Tenslotte is het uiteraard erg negatief voor de sportvisserij, als vissoorten als brasem, waarop door de sportvissers het meest wordt gevestigd, uit de Kleine Wielen worden weggevangen. Het is voor de hengelsport onaanvaardbaar als ook karpers wordt weggevangen.

---

¹ Actief Biologisch Beheer; het éénmalig, grootschalig uitdunnen van het bestand aan bodemwoelende vis, teneinde het water in een heldere en plantenrijke toestand te brengen.

² Het periodiek uitdunnen van het bestand aan bodemwoelende vis, teneinde helder en plantenrijk water te creëren en te voldoen aan de KRW-maatlatten voor vis.

Een uitgebreide uiteenzetting en meer informatie over het standpunt van de sportvisserij is te vinden in Bijlage IV.

Samengevat kan worden gesteld dat de sportvisserij negatief staat tegenover een experiment met actief visbeheer. De noodzaak ontbreekt, omdat de sportvisserij van mening is dat, als er schoner water wordt ingelaten en er goede inrichtingsmaatregelen worden genomen, de visstand, als gevolg van de veranderende leefomstandigheden, zal veranderen in de (voor de KRW) gewenste richting. Predatie door aalscholvers zal hier waarschijnlijk toe bijdragen. Daarnaast ziet de sportvisserij niet in waarom een experiment met actief visbeheer in de Kleine Wielen wel kan slagen, waar het bij vele eerdere experimenten niet is gelukt.

De hengelsport gaat er dan ook vanuit dat, door het uitvoeren van de inrichtingsmaatregelen zoals baggeren, het aanleggen van nvo's en de verbeterde kwaliteit van het instromende water, de doelstellingen van de KRW gehaald kunnen worden, zonder dat hiervoor ingrepen in de visstand noodzakelijk zijn.

Indien men, na de bovenstaande beargumentering, het alsnog nodig acht een experiment met actief visbeheer uit te voeren, stelt de sportvisserij voor dit uit te voeren in het noordelijke compartiment. Uiteraard pas een nadat alle voorgestelde inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd. Dit moet voldoende zijn om de doelstellingen voor de Zwemwaterrichtlijn te halen. De gevangen vis (niet alleen brasem, maar alle vis die tijdens het afvissen wordt gevangen) dient dan, ten behoeve van de sportvisserij, te worden overgezet in het andere compartiment.

In de Structuurvisie wordt aangegeven dat allereerst een onderzoek naar de huidige visstand dient plaats te vinden. Het Wetterskip wil dit onderzoek in de zomerperiode uitvoeren. De hengelsport is het hier niet mee eens, en wil graag dat het onderzoek, vanuit welzijns-oogpunt, in de winterperiode wordt uitgevoerd. Het risico van sterfte tijdens een visstandonderzoek is groter bij hoge water- en luchttemperaturen en direct, intensief zonlicht.

Sportvisserij Nederland kan voor de HSV Leeuwarden een dergelijk onderzoek volgens de KRW-richtlijnen uitvoeren en beschikt over uitgebreide expertise en ervaring met dergelijke visstandbemonsteringen.

4.6 Overige maatregelen

Bemestingsbeleid derden

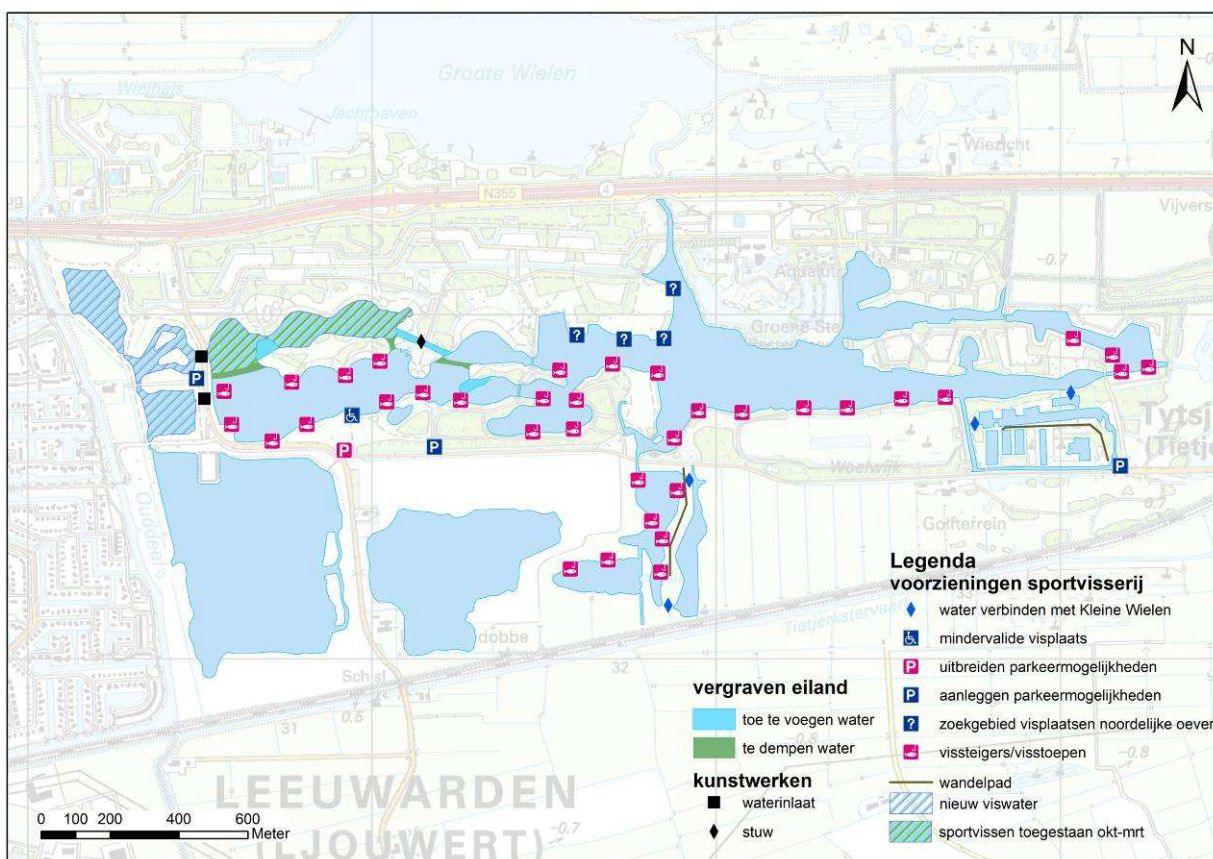
De hengelsport vraagt om een kritische kijk op het bemestingsbeleid van de overige grondeigenaars of gebruikers rondom de Kleine Wielen. Vooral het vele bemesten van de golfbaan vormt volgens de hengelsport een risico voor de waterkwaliteit. Waarschijnlijk zijn de wateren van en om de golfbaan erg voedselrijk vanwege af- en uitspoeling van kunstmest. Aansluiting zou een verhoging van de nutriëntenlast voor de Kleine Wielen tot gevolg kunnen hebben. Verzocht wordt het bemestingsbeleid bespreekbaar te maken teneinde een effectief visstandbeheer mogelijk te maken.

Plaatselijk verdiepen

De herinrichting van de Kleine Wielen zal veel grondwerkzaamheden met zich meebrengen. De hengelsport zou graag zien dat er plaatselijk verdiepingen worden aangebracht in de bodem van de Kleine Wielen. Variatie in de bodemstructuur en diepe plekken bieden de visstand betere leefmogelijkheden én vooral overlevingskansen tijdens langdurige ijsbedekking in strenge winters.

Onderzoek naar uitstroom Grootte Wielen

De hengelsport heeft grote twijfels bij de waterkwaliteit van het water dat uitstroomt naar het Natura 2000-gebied de Grootte Wielen als er niet eerst wordt gebaggerd. De hengelsport vindt het baggeren van de Kleine Wielen een eerste randvoorwaarde om de waterkwaliteit van de Kleine Wielen (en dus indirect de Grootte Wielen) te verbeteren.

Figuur 1.3 Kaart met voorstellen vanuit de sportvisserij.

Literatuur

- Aalderen, R.A.A. van, 2006. Rapport Visserijkundig Onderzoek Merriedobbe en Natuurplas te Leeuwarden. Sportvisserij Nederland, Bilthoven, in opdracht van HSV Leeuwarden.
- Boudewijn, T.J. & S. Dirksen, 1991. Monitoring van biologische effecten van verontreiniging: aalscholvers in de Dordtse Biesbosch en op de Ventjagersplaten in 1991. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Boudewijn, T.J. & S. Dirksen, 1993. Monitoring van biologische effecten van verontreiniging op het broedsucces van aalscholvers in de Dordtse Biesbosch en op de Ventjagersplaten in 1992 en de relatie voedselkeuze-broedsucces. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Laak, G.A.J. de, & G. Gerlach, 2006. Rapport Visserijkundig Onderzoek Kleine Wielen te Leeuwarden. Sportvisserij Nederland, Bilthoven, in opdracht van HSV Leeuwarden.
- Osieck, E.R., 1982. Verjaging van aalscholvers en blauwe reigers op de Viskwekerij Lelystad; proefnemingen 1981. Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Utrecht.
- Voslamber, B., 1988. Visplaatskeuze, foerageerwijze en voedselkeuze van aalscholvers *Phalacrocorax carbo* in het IJsselmeergebied in 1982. Ministerie van V&W, Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Flevobericht nr. 286, Lelystad.
- Zoetemeyer, R.B., & B.J. Lucas, 2007. Basisboek visstandbeheer. Sportvisserij Nederland, Bilthoven.

Bijlagen

Bijlage I	Viswatertypering	19
Bijlage II	Visserijkundig onderzoek.....	21
Bijlage III	Sportvisserijtypen.....	22
Bijlage IV	Actief biologisch beheer.....	26
Bijlage V	Visplaats voor mindervalide sportvissers.....	29
Bijlage VI	Aalscholvers in Nederland.....	31

Bijlage I   Viswatertypering

De inrichting van een water bepaalt in sterke mate welke visstand zich uiteindelijk kan ontwikkelen. De aanwezigheid van waterplanten is hierbij een belangrijke sturende factor. Waterplanten vervullen in meerdere opzichten een belangrijke functie voor de aanwezige visstand. De volgende typen waterplanten kunnen worden onderscheiden:

- bovenwaterplanten (emerse waterplanten, o.a. riet, lisdodde)
- onderwaterplanten (submerse waterplanten, o.a. waterpest, hoornblad)
- drijfbladplanten (o.a. gele plomp, waterlelie)

Veel vissoorten gebruiken in het voorjaar (de resten van) waterplanten om de eieren op af te zetten. Het zijn vooral de boven- en onderwaterplanten die hiervoor het meest worden benut. De planten bieden de vis daarnaast bescherming tegen predatoren (roofvis, visetende vogels) en beschutting tegen stroming. Vooral voor jonge vis is deze beschutting erg belangrijk. Op en tussen de planten bevinden zich bovendien tal van organismen die een belangrijke voedselbron vormen voor vis.

In een natuurlijke situatie is een geleidelijke overgang van land naar water te zien, waarbij oevervegetatie overgaat in bovenwaterplanten, gevolgd door drijfbladplanten en vervolgens onderwaterplanten. De taludhelling en het doorzicht van het water bepalen hierbij de groeimogelijkheden. Omdat waterplanten voor hun groei zonlicht nodig hebben, zijn de groeimogelijkheden in ondiep en helder water beduidend beter dan in diep en/of troebel water. Onderwaterplanten zijn in de regel indicatief voor helder water.

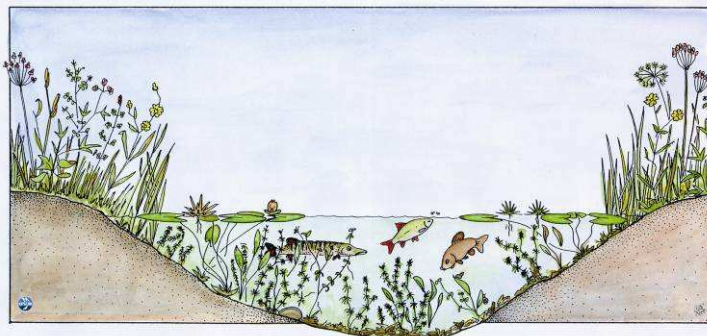
Een water met een rijk waterplantenbestand kan ruimte bieden aan veel verschillende vissoorten, waaronder plantenminnende vissoorten als ruisvoorn en zeelt. In een troebel, plantenarm water zal zich over het algemeen een soortenarme visstand ophouden, met de brasem waarschijnlijk als meest voorkomende vissoort. De verschillende typen wateren, variërend van helder en begroeid tot troebel en onbegroeid, zijn door Sportvisserij Nederland onderverdeeld in vijf "viswatertypen" (zie ook 0):

- het baars-blankvoorntype,
- het ruisvoorn-snoektype,
- het snoek-blankvoorntype,
- het blankvoorn-brasemtype,
- en het brasem-snoekbaarstype.

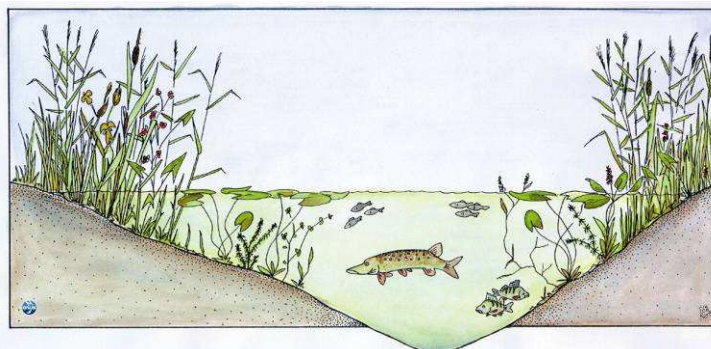
De viswatertypen van het ondiepe, stilstaande water.

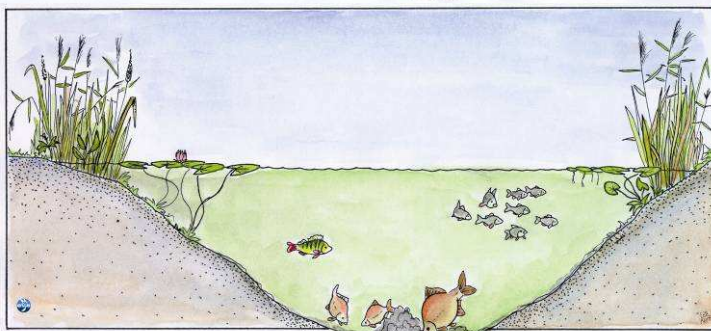
**Baars-
blankvoorn
viswatertype**

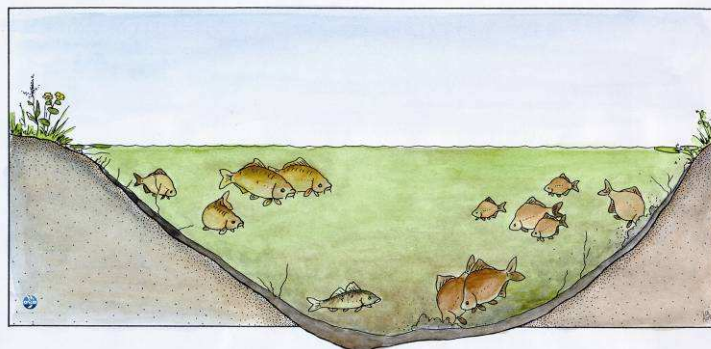
**Ruisvoorn-
snoek
viswatertype**

**Snoek-
blankvoorn
viswatertype**

**Blankvoorn-
brasem
viswatertype**

**Brasem-
snoekbaars
viswatertype**

Bijlage II Visserijkundig onderzoek

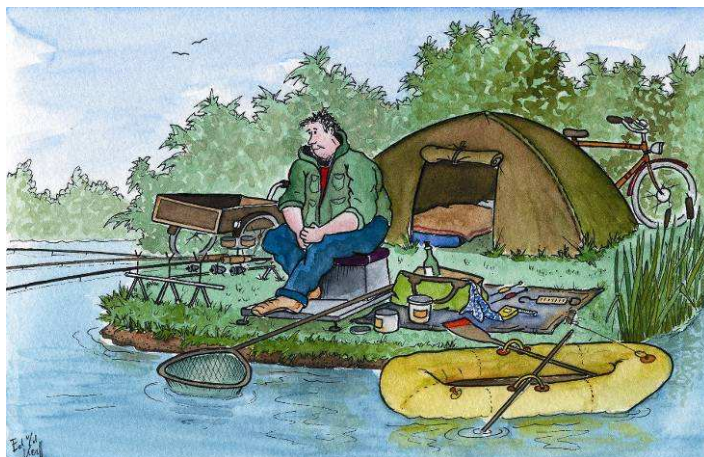
Vissoorten gevangen tijdens de bemonstering van De Kleine Wielen (november 2005)

Vissoort	Aantal	Hoeveelheid (in kg)	Minimum lengte (in cm)	Maximum lengte (in cm)	Minimum gewicht (in g)	Maximum gewicht (in g)
Baars	42	2,0	7	38	3	846
Brasem	1046	449,1	7	56	3	2079
Blankvoorn	432	17,2	5	32	1	444
Karper	14	122,1	72	90	6314	12589
Kolblei	86	6,9	6	37	2	692
Kroeskarper	2	2,5	36	39	1081	1386
Spiegelkarper	1	3,0	56	56	3006	3006
Aal/Paling	77	38,0	35	77	71	889
Pos	122	2,3	8	14	6	36
Rietvoorn/Ruisvoorn	77	3,4	4	22	1	140
Snoekbaars	43	118,6	6	90	1	7195
Snoek	43	47,0	16	91	22	5607
Vetje	1	0	4	4	0	0
Zeelt	26	11,9	3	48	0	1793
Totaal	2012	824,0				

Bijlage III Sportvisserijtypen

De karpervisser

Karpervissen is een vorm van visserij die plaats vindt op vrijwel alle soorten water, waarbij vanaf de kant met een werphengel, statisch op specifiek karper wordt gevestigd. De eisen die een karpervisser aan het water stelt zijn over het algemeen niet hoog. Alleen een redelijke diepte (1 tot 3 meter) en een begroeide oever, met riet, bomen en struiken met kleine open plekken zijn gewenst. De bereikbaarheid van de visplaats is vaak van ondergeschikt belang.

De karpervisser

De snoekvisser

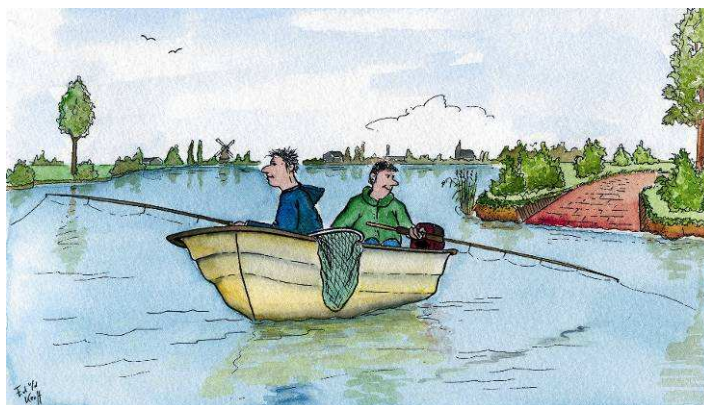
De snoekvisser vist bij voorkeur in polderwater, zand-, klei- of grindgaten, meren of plassen en rivieren. Er wordt gericht gevestigd op snoek, maar bijvangst van baars en snoekbaars worden gewaardeerd. Er wordt gevestigd met een werphengel vanaf de kant of vanuit een boot, waarbij de visser zich steeds verplaatst. Als eisen worden aan het viswater gesteld een minimale diepte van 1,5 meter, een minimale breedte van 3 meter en een minimale zichtdiepte van 50 centimeter. Het bedekkingspercentage met waterplanten bedraagt 10 tot 25 %. De oevers zijn bij voorkeur natuurlijk en grillig van vorm en begroeid met riet, bomen en struiken met kleine open plekken. De bereikbaarheid van het water is niet van belang. Voor de bootvissende snoekvisser zijn een trailerhelling en botenverhuur gewenst.

De snoekvisser

De snoekbaarsvisser

Het vissen op snoekbaars vindt plaats in meren, rivieren, zand-, klei-, en grindgaten en (grote) kanalen. De snoekbaars wordt met een werphengel vanuit de boot of vanaf de kant bevist. De visser verplaatst zich hierbij lopend langs, dan wel varend over, het water. De snoekbaarsvisser stelt als eisen aan het water dat het een minimale diepte heeft van 2 meter en dat de breedte van het water minimaal 5 meter is. Doorzicht speelt geen belangrijke rol. Het bedekkingspercentage met waterplanten ligt tussen de 0 en 10 %. Verder heeft de snoekbaarsvisser als wensen natuurlijke grillige, oevers begroeit met struiken met kleine open plekken. Een goede bereikbaarheid van de visplaats is niet van belang. Ook hier geldt voor de bootvissende snoekbaarsvisser dat een trailerhelling en/of een botenverhuur gewenst is.

De snoekbaarsvisser

De wedstrijdvisser

De wedstrijdvisser vist over het algemeen in kanalen en rivieren. Hierbij wordt vooral gevist met een vaste hengel of feeder (soort werphengel) vanaf de kant op brasem en blankvoorn. De visser verplaatst zich tijdens het vissen niet. Als eisen stelt een wedstrijdvisser aan het water een maximale diepte van 3 tot 5 meter (minimaal 1 meter langs de oevers) en een breedte van minimaal 20 meter. De zichtdiepte van het water is niet van belang. Het bedekkingspercentage waterplanten is 0 tot 10 %. Als wensen heeft de wedstrijdvisser een rechte, uniforme oever met zo weinig mogelijk begroeiing. De afstand van de parkeerplaats naar de visplaats is maximaal 50 tot 100 meter. De visplaats dient redelijk goed bereikbaar te zijn, door de aanwezigheid van paden en vrijwel geen hindernissen, zoals prikkeldraad, hekken en sloten.

De wedstrijdvisser

De vliegvisser

Vliegvisseren worden voornamelijk gedaan in beken, polderwater, meren en rivieren. De vliegvisser vist met een speciale vlieghengel vanaf de kant op forel, ruisvoorn, snoek en winde. Tijdens het vissen zal de vliegvisser zich langs de oever verplaatsen. Als eisen aan het water stelt de vliegvisser een diepte van 1 tot 3 meter en een doorzicht van minimaal één meter. Het bedekkingspercentage met waterplanten is 25 tot 50 %. De vliegvisser geeft de voorkeur aan een natuurlijke, grillige oever begroeit met riet, bomen en struiken met open plekken. Hierbij verlangt de visser een visplek met een breedte van 1 tot 5 meter en een diepte van 5 tot 10 meter, zodat er voldoende ruimte is om te werpen. De bereikbaarheid van de visplaats speelt geen rol.

De vliegvisser

De recreatievisser

De recreatievisser vist in stadswateren, visvijvers, kanalen, rivieren en meren, kortom vrijwel overal. Er wordt vanaf de kant met een vaste stok of werphengel gevist op brasem, blankvoorn, kolblei, ruisvoorn en zeelt (vrijwel alle vissoorten worden bevestigd). Als eisen aan het water stelt de recreatievisser een diepte van maximaal 3 tot 5 meter met een bedekkingspercentage van waterplanten van 0 tot 10 %. De oever is bij voorkeur natuurlijk en grillig met een begroeiing van riet, bomen en struiken met minimaal om de 5 tot 10 meter open plekken. De afstand van de parkeerplaats naar de visplaats mag maximaal 100 meter bedragen. De bereikbaarheid van de visplaats door paden is gewenst. Hindernissen vormen geen bezwaar. De beleving van het vissen vormt voor de recreatievisser de belangrijkste drijfveer.

De recreatievisser

De mindervalide visser

Mindervalide sportvissers zijn binnen alle sportvisserijtypen aan te treffen. De wensen en eisen van deze groep sportvissers aan het viswater stelt komen overeen met de wensen en eisen van de beschreven sportvisserijtypen. Met betrekking tot de toegankelijkheid en veiligheid van de visplaats en de bevisbaarheid van de oever stelt deze groep echter specifieke eisen (NVVS, 2001). Een aangepaste visplaats wordt door de NVVS gedefinieerd als: een plaats aan een viswater, die met behulp van eenvoudige technische hulpmiddelen zodanig wordt ingericht, dat op een, bij voorkeur beschutte plaats een sportvisserijmogelijkheid voor gehandicapten wordt gecreëerd (NVVS, 1995). Eisen waaraan een visplaats voor gehandicapten en ouderen moeten voldoen zijn opgenomen als bijlage III.

De mindervalide visser

Bijlage IV Actief biologisch beheer

De visie van Sportvisserij Nederland

Het uitvoeren van Actief Biologisch Beheer om ecologische doelen te bereiken wordt door Sportvisserij Nederland afgewezen. Dergelijke ingrepen worden gezien als symptoombestrijding en staan haaks op het streven naar ecologisch gezonde en duurzame visstanden. Sportvisserij Nederland staat bij ecologisch herstel van wateren een brongerichte aanpak voor, gericht op het terugdringen van verontreinigingen van water en waterbodem en het verbeteren van de inrichting van water en oevers. Het uitdunnen en/of uitzetten van viss(oort)en is, als directe ingreep in en daarmee verstoring van het ecosysteem water, slechts in uitzonderlijke gevallen te rechtvaardigen ten behoeve van zwaarwegende menselijke gebruiksdoelen.

Daarbij is Sportvisserij Nederland van mening dat het voorkomen van brasem in de KRW-maatlatten te negatief wordt beoordeeld. Sportvisserij Nederland zet in op een realistischere waardering van de samenstelling van de visstand, waarin brasem in wateren met een voedselrijke waterbodem van nature een prominente plaats inneemt.

Sportvisserij Nederland is van mening dat het periodiek uitdunnen van de brasemstand om helder water te creëren, een vorm van structurele overbevissing is van een inheemse vissoort. Het is mede hierdoor een activiteit die haaks staat op een duurzame en goede ecologische toestand, zoals de KRW die voorschrijft.

Beheersvisserijen schaden het ecologisch herstel van wateren

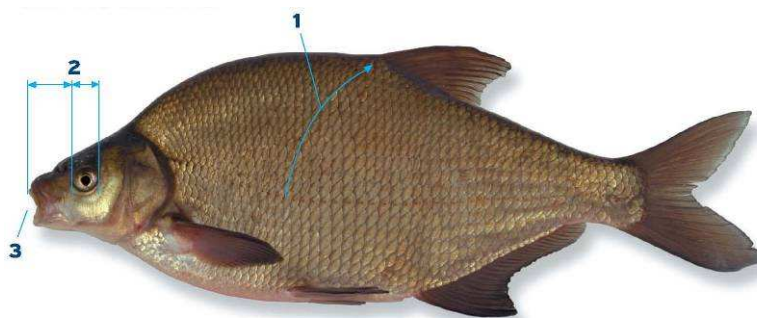
De Europese Kaderrichtlijn Water(KRW) zegt dat in 2027 een goede ecologische toestand van het oppervlaktewater bereikt moet zijn. Deze moet zo veel mogelijk lijken op de natuurlijke toestand van het water. De brasem maakt van oudsher deel uit van de natuurlijke toestand van het Nederlandse binnenwater. Het is dan ook in strijd met de KRW om wateren in een kunstmatig heldere toestand te dwingen door de meest kenmerkende en van nature algemene vissoort hieruit grootschalig te verwijderen.

Natuurlijk Nederland

Nederland is van nature een brede, vlakke, traag stromende rivierdelta. Rijn, Maas, Schelde en Noordzee vormden het waterlandschap eeuwenlang door een afwisseling van zeedoorbraken en overstromende rivieren. Behalve op de hogere zandgronden was en is Nederland derhalve een gebied waar zee- en rivierklei een rijke voedingsbodem bieden aan alles wat groeit en bloeit. Het grootste deel van de waterbodems in dit dynamische rivierenlandschap is van nature voedselrijk. Van nature is de brasem – de meest succesvolle bodemvis in de Nederlandse wateren - dan ook een algemene verschijning. Het Nederlandse deel van Rijn en Maas werd in het verleden door wetenschappers niet voor niets de brasemzone genoemd.

Brasem: een visch met een rijk verleden

Dat brasem in het verleden in al onze langzaam stromende tot stilstaande wateren een algemene soort was blijkt uit de schaarse historische beschrijvingen die er van de inheemse visfauna bestaan.

Zo schreef H. Schlegel (1862) over brasem: 'Deze is in de zoete wateren van het grootste gedeelte van Europa verbreid, en wordt in alle onze rivieren, meren, plassen, vaarten en slooten aangetroffen.'

A.A. van Bemmelen (1866) schreef in zijn "Lijst van visschen in Nederland waargenomen" over brasem: 'Deze soort is zeer algemeen in al onze zoete wateren, en wordt zelfs in kleine slooten gevonden; bij voorkeur bewoont zij veenplassen, breede digtbegroeide slooten of het digte riet langs de oevers.'

Brasem, ABB en beheersvisserijen

Als gevolg van de strijd tegen de eutrofiëring werden troebel water en brasem in de jaren '90 dé symbolen voor slecht water. Helder, plantenrijk water met snoek, ruisvoorn en zeelt werd het symbool voor goed water. Met name de sterke lobby voor Actief Biologisch Beheer (ABB; het eenmalig grootschalig verwijderen van brasem teneinde wateren helderder te krijgen) heeft het imago van de brasem ernstig beschadigd. De vermeende rol van brasem in de vertroebeling van de Nederlandse wateren wordt sinds eind jaren '80 enthousiast uitgedragen en behoort tegenwoordig zelfs tot verplichte kost in de biologieles op school.

De gedachte achter ABB was dat een éénmalige uitdunning tot een nieuwe – helder en plantenrijke – ecologische stabiele toestand zou leiden. De ABB experimenten leidden in slechts enkele gevallen tot een helderder toestand, die echter na een korte periode van euforie bij de betrokkenen minder stabiel bleek dan werd gehoopt. Anno 2008 heeft geen enkel ABB-experiment aantoonbaar duurzaam geleid tot het voorspelde "ecologisch duwtje in de rug" naar een nieuw ecologisch evenwicht. De achterliggende theorie blijkt voor de Nederlandse oppervlaktewateren niet op te gaan. Brongerichte maatregelen zijn daarentegen wel effectief gebleken – met of zonder ABB!

Maar de ABB denkbeelden blijken hardnekkig: dat ABB niet werkt heeft betrokken onderzoekers geïnspireerd tot een nog rigoureuze vorm van brasembestrijding in de vorm van reguliere beheersvisserijen. Hiermee wordt het water als ecosysteem permanent gedwongen in een heldere, verstoorde toestand. Deze vorm van permanente overbevissing wordt sinds kort gepropageerd als goedkoop alternatief voor brongerichte maatregelen. Door brasem te verwijderen wordt de werkelijke toestand van het water en de noodzaak voor brongerichte maatregelen verdoezeld. Het doel (een goede waterkwaliteit als randvoorwaarde voor een goede ecologische toestand) is verworden tot middel (een verstoorde ecologische toestand om een goede waterkwaliteit te simuleren).

Brasem en de Kaderrichtlijn Water (KRW)

Het algemeen voorkomen van brasem leidt in de voor Nederland opgestelde KRW-maatlatten voor stilstaande – en langzaam stromende wateren (de zogenaamde 'M-wateren') steevast tot een negatieve score. In onze grote, ondiepe plassen in het laagveen- en zeekleigebied wordt een zeer goede ecologische toestand bijvoorbeeld uitgedrukt in een maximaal aandeel van brasem van 2% van de

totale visbiomassa. Deze norm is veel te laag gesteld. Deze wateren weerspiegelen namelijk het van nature optimale leefgebied voor brasem, dus het gebied waar deze vis van oudsher zeer algemeen voorkwam! De in de KRW maatlatten hoog scorende plantenminnende soorten kwamen van nature in dergelijke wateren buiten de begroeide oeverzone (maximaal enkele procenten van het totale oppervlak) nauwelijks voor. Het negatieve ABB-imago is hier duidelijk zwaarder gewogen dan objectieve, ecologische en historische kennis en inzichten over de brasem.

Geraadpleegde literatuur

- Bemmelen, A.A. van (1866). Lijst van visschen in Nederland waargenomen. In: Herklots, J.A. (1866) Bouwstoffen voor eene fauna van Nederland.
- Emmerik, W. van (2008). Kennisdocument Brasem. Sportvisserij Nederland, Bilthoven.
- Evers, C.H.M., A.J.M. van den Broek, R. Buskens & A. van Leerdam (2007). Omschrijving MEP en conceptmaatlatten voor sloten en kanalen voor de Kaderrichtlijn Water. Concept eindrapport (25 september 2007).
- Hosper, S.H., M.-L. Meijer & P.A. Walker [red.] (1992). Handleiding Actief Biologisch Beheer. RIZA, Lelystad / OVB, Nieuwegein.
- Klinge, M. & N. Jaarsma [red], 2004. Achtergronddocument referenties en maatlatten voor vissen. Landelijke expertgroep.
- Molen, D.T. van der & R. Pot [red.] (2007). Referenties en maatlatten voor natuurlijke watertypen voor de Kaderrichtlijn Water.
- Nes, E. van, E. Lammens, R. Roijackers & R. Veeningen (2007). Herstelmaatregelen in ondiepe meren: zijn de verbeteringen blijvend? In H2O 1-2007.
- Paternotte, B. (2007) Waar blijft de brasem? In: Visionair nummer 5, september 2007.
- Pot, R., [red], 2005. Default-MEP/GEP's voor sterk veranderde en kunstmatige wateren. Concept versie 8 (30 november 2005).
- Schlegel, H. (1862). De Visschen. Afdeling uit de Natuurlijke Historie van Nederland.

Bijlage V   Visplaats voor mindervalide sportvissers

Naast visstekken voor de 'gewone' sportvisser, dienen er ook voor mindervalide sportvissers mogelijkheden te zijn om te vissen. Deze categorie sportvissers, maar ook oudere sportvissers vragen om speciale voorzieningen om op een veilige en aangename manier te kunnen vissen. De aanleg van een aangepaste visplaats is hiervoor noodzakelijk.

De locaties dienen zo gekozen te zijn dat de visplaatsen goed bereikbaar zijn, of goed bereikbaar kunnen worden gemaakt. Een mindervalide visplaats dient bij voorkeur beschut te liggen. Daarnaast dient de aangepaste visplaats aangelegd te worden op een plek waar op circa 3 meter uit de kant de waterdiepte 1,5 meter is.

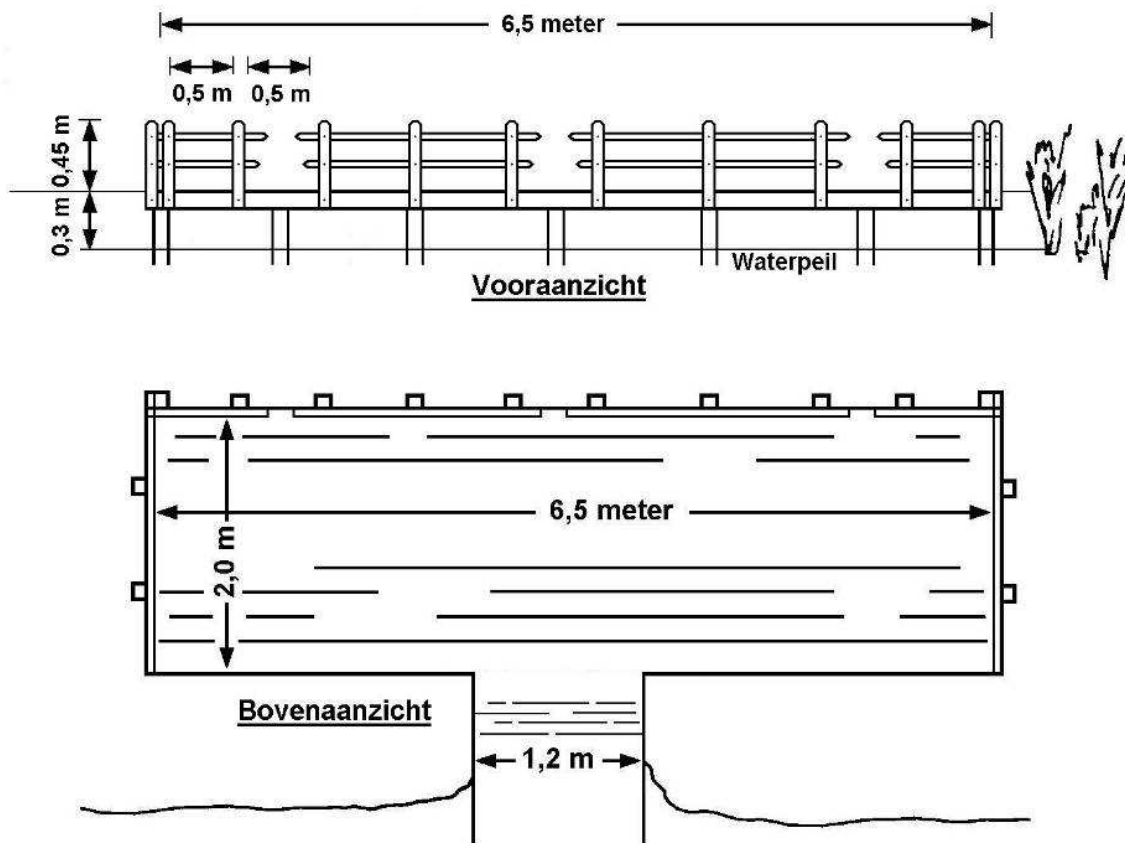
In grote lijnen zijn drie typen aangepaste visplaatsen te onderscheiden:

- verharde visplaatsen ingebouwd in de oeverlijn
- verharde visplaatsen bereikbaar d.m.v. trappen in het talud
- visplaats in de vorm van een vissteiger.

Bij iedere mindervalide visplaats dienen tenminste 2 parkeerplaatsen gerealiseerd te worden binnen 50 meter. Een parkeerplaats dient een lengte te hebben van 5 meter en een minimale breedte van 3,50 meter per plaats. Deze grote breedte is noodzakelijk om mindervalide sportvissers die van een rolstoel gebruik maken goed in de gelegenheid te stellen bij het uit de auto stappen met de rolstoel te kunnen manoeuvreren. De aanwezigheid van een aangepast toilet en schuilgelegenheid maken een mindervalide visplaats compleet en vergroten de gebruikswaarde van een dergelijke visplaats. De minder valide visplaatsen moeten zichtbaar zijn voor passanten. De steiger moet veilig zijn, er mogen geen scherpe randen of scherpe hoeken aan de steiger zitten.

Het toegangspad naar de steiger mag maximaal een helling van 1:6 hebben. Er mogen geen opstaande randen voorkomen.

Indicatie van de kosten: € 7000,- ex BTW, inclusief aanleg trottoirpad van 10 meter.

Voorbeeld van een aangepaste visplaats voor minder validen

Bijlage VI Aalscholvers in Nederland

De aalscholver is niet kieskeurig wat betreft prooikeuze. Bijna iedere vissoort die niet te groot is om door te slikken wordt gegrepen. De meest voorkomende en best vangbare vissoorten worden het meest gegrepen. Aalscholvers zijn al groepsgewijs jagend in staat om scholen vis in te sluiten en daar vrijwel alle exemplaren met een hapklaar formaat (10 – 35 cm) uit weg te vangen. De maximale prooigrootte wordt niet alleen bepaald door de lengte, maar vooral door de omtrek van de vis. Vissen met een omtrek van meer dan 22 cm kunnen niet meer worden doorgeslikt (Osieck, 1982). De aalscholver eet iedere dag gemiddeld 300 tot 400 gram vis. Afhankelijk van het seizoen kan een aalscholver per dag maximaal 750 gram vis eten (Voslamber, 1988; Boudewijn & Dirksen, 1991; Boudewijn & Dirksen, 1993). Een kolonie aalscholvers kan de visstand in een water jaarlijks uitdunnen met tientallen kilogrammen per hectare. In sommige gevallen, met name in kleinere, afgesloten wateren, kan dit zelfs veel meer zijn en kunnen wateren vrijwel leeggevist worden.

Sportvisserij Nederland

Postbus 162

3720 AD Bilthoven